FIKIH KÖŞESİ YAZILARI (82)

Dinimizde Önden Gitmenin, Topluma Liderlik Etmenin, Liderler Yetiştirmenin Önemi Nedir?

İslâmî bir ıstılah olarak liderlik, imamet kelimesinin manası olarak ifade edilir. Bu açıdan bakıldığında Peygamberler insanlığın en büyük imamları/liderleridir. Kur'an-ı Kerim, Hz İbrahim (as)'ın liderliğinden bahsederken O'nun tek başına bir ümmet/lider olduğunu haber vermektedir: *"Şüphesiz İbrahim Allah'a itaat eden, Hakk'a yönelen bir önderdi. Ve hiçbir zaman müşriklerden olmadı."*[1]

Liderlik son derece değerli bir vasıftır ki, Peygamberlerin en bariz özelliklerinden birisi olmuştur. Karada gemi yapan Hz. Nuh (as), imkansızı mümkün kılan bir azmin bayrağı olmuştur. Her türlü sıkıntıya ve çileye göğüs geren Hz Eyüp (as), ölüme, hastalığa ve zulme karşı sabır ve sebatın en güzel örneğini takdim etmiştir. İlmi, güzel ahlakı ve gücü tam bir iktidar içinde kullanan örnek kişi olarak Hz. Davut (as)'ı görmekteyiz. Zulmün ve haksızlığın her çeşidinin yaşandığı firavunlar yönetimindeki Mısır'da dik duran, topluma önderlik eden Hz. Musa (as), günümüz toplumunda var olan zulüm ve haksızlıklara karşı duracak insanların izinden gideceği misal olarak durmaktadır. Kur'an'daki kıssalar üzerinden liderliğe bakıldığında alınacak ibretlerden birisi de ateşin imanı yakamayacağını ispat eden Hz. İbrahim (as) örneğidir. Geçmiş peygamberlerin vasıflarının tamamını şahsında toplamış Hz. Muhammet Mustafa (sav) de hem liderlikte hem de komutan ve valiler tayin etmede; yani toplumda liderler yetiştirmede en parlak örnekleri ortaya koymuştur.

İmamlık, önderlik ve liderlik o kadar önemlidir ki, Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'inde *"Kıyamet günü bütün insanları önderleriyle çağıracağız."*[2] buyurmuş ve insanları peşine takarak bir yerlere sürükleyen insanların sorumluluklarına vurgu yapmıştır. Ayette hem bir önderin peşinden yürümenin ehemmiyeti hem de peşine taktığı insanları hayırlı veya şerli bir hedefe doğru götüren önderlerin sorumluluklarının ne derece büyük olduğu izah buyuruluyor.

Liderliğin ağır sorumluluklar gerektirdiği içindir ki, emir, vali veya diğer herhangi bir kamu görevi yükleyeceği insanları seçerken Peygamber Efendimiz (as), çok dikkat eder ve sorumluluğun hakkını veremeyecek kişilere de bizzat kendisi neden görev verilmediğini ifade buyururdu. Bunun en çarpıcı örneğini Ebu Zer el-Gıfarî (ra)'a şöyle buyurmasında görüyoruz. Ebu Zer el-Gıfarî (ra) diyor ki: *"Allah'ın Rasûlü'ne, 'bana (zekat toplama kurumunda) bir görev vermeyecek misin?' dedim. Bana omuzuma eliyle dokunarak şöyle buyurdu: "Ey Eba Zer! Sen zayıf bir kişisin. İstediğin görev ise bir emanettir ve bu emaneti hak ederek elde eden ve*

[1] Nahl sûresi, 16:120

[2] İsra sûresi, 17:71

gereğini hakkıyla yerine getirenler müstesna diğerleri için kıyamet günü bir utanç ve pişmanlık olur."[3]

Öbür taraftan toplumun önünde bulunan insanlar adil ve hakkaniyete riayet eden insanlar olur; başındaki topluma sulh, sükun, saadet ve mutluluk imkanları sunarlarsa, bunların da kıyamet günü çok büyük mükafatlara nail olacaklarını yine Peygamber Efendimiz (as) haber vererek şöyle buyurmuştur: *"Yedi kısım insan vardır ki, bunlar hiçbir gölgenin olmadığı kıyamet gününde Allah'ın arşının gölgesi altında gölgelenecektirler. Bunların birincisi adaletli devlet başkanlarıdır..."*[4] Dünya ve ahiret kurtuluşuna erecek insanlar sayılırken, kendisi de muttaki ve takva üzere olan imamlar kılması için Allah'a dua eden insanlar da bu guruptan sayılmış ve Kur'an onları şöyle yad etmiştir: *"Ve onlar ki: "Ey Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takva sahiplerine önder kıl" derler. İşte onlar, sabretmelerine karşılık cennetin en yüksek makamları ile mükafatlandırılacaklar, orada hürmet ve selamla karşılanacaklardır."*[5]

Bütün bunlardan dolayıdır ki, Peygamber Efendimiz (as), lider seçimi konusunda çok hassas davranmıştır. Bilhassa Mekke döneminde geleceğin liderlerini oluşturmak üzere bazı insanlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu cümleden olmak üzere Hz. Ömer (ra) ve Ebu Cehil'den birisinin hidayete ermesi ve müslüman olması için şöylece dua ettiği meşhurdur: *"Allahım şu iki kişiden; Ebu Cehil ve Ömer b. El-Hattap'tan sana en sevgili olanına hidayet vererek İslam'ı güçlendir."*[6] Bunlardan Hz. Ömer (ra) Efendimiz hidayete ermiş, İslam nimetine kavuşmuş ve Allah'ın sevgili kullarından olmuştur.

Önderlik biraz yaratılış meselesidir. Fakat eğitimle kazandırılacak donanımlar sayesinde insanlara liderlik edecek nesiller oluşturmak gerekir. Biz buna yönetici kadroların yetiştirilmesi diyoruz. Nitekim Efendimiz (as) bu noktada da en büyük örnektir. Mekke'de yetiştirmiş olduğu nesilden, bilhassa ilk Müslümanlardan oluşan altın halkadan öne çıkan sahabenin bir kısmı halifelik makamına gelmiş, bir kısmı vali olmuş, bir kısmı seriyye ve gazvelerde komuta kademesinde yer almış, diğer bir kısmı da ilim, ticaret, sanat ve medeniyet alanında önderlik etmişlerdir.

Toplumun yönetilmesi, işlerinin bihakkın görülmesi, nizam ve intizamın sağlanması için başta peygamberlerde bulunan lider karakterleriyle donanmış nesiller yetiştirmek bir farizadır.

Bir liderde bulunması gereken en önemli karakterler şunlar olabilir:

---

[3] Müslim, Sahih, H. No: 4823 (Mektebetu Şamile)

[4] Buhari, Sahih, H. No: 620 (Mektebetu Şamile); Müslim, Sahih, H. No: 1712 (Mektebetu Şamile)

[5] Furkan sûresi, 25:74-75

[6] Tirmizî, Sünen, H. No: 361 (Mektebetu Şamile); Ahmet b. Hanbel, Müsned, H. No: 5437 (Mektebetu Şamile)

Lider insani ilişkilerinde başarılı olmalıdır. Bunun için de etrafındaki insanlara karşı lütufkâr, nazik, mütevazı ve sevgi dolu olmalıdır. Lider, cesur ve kararlı olmalıdır. Bir tehlike anında zaaf göstermemeli, ürkek davranmamalı, kararlı ve inisiyatif elden bırakmamalıdır. Lider, sabır ve tahammül sahibi olmalı, asla ümidini kaybetmemelidir. Adalet ve eşitlik prensiplerinden taviz vermemelidir. Şahsiyet ve vakar sahibi olmalıdır. Şahsiyetinden dolayı Mekke'de herkes Peygamber (as)'ı peygamberlik verilmeden önce bile "sıddîk" ve "emîn" lakaplarıyla anardı. Sadece Mekke'liler değil O'nu gören herkes yüksek şahsiyeti karşısında eğilirdi. Yahudilerin ileri gelen âlimlerinden olan Abdullah b. Selam, Peygamber (as)'ı görünce şöyle demiştir: *"O'nun yüzünü görür görmez, bu yüzün bir sahtekâra ait olamayacağını idrak ettim."*[7]

Dolayısıyla geleceğin liderlerini Müslümanlar mutlaka yetiştirmeli; bunun alt yapısını iyi oluşturmalıdır. Yetişecek bu liderleri de Allah (cc)'ın insanlığa sunduğu en mükemmel, en kâmil ve en güzel örnekler olan Peygamberlerin karakter ve şahsiyetlerine uygun olarak yetiştirmelidirler.

Fıkıh köşemize gelen bazı sorular ve cevapları şöyledir:

1) Satranç haram mı?

İslâm hukukçularının çoğuna göre, satranç oynamak caiz olmayıp, haram kabul edilmektedir. Hanefî mezhebinin tercih edilen görüşü de bu şekildedir. Ancak İmam Nevevî'ye göre, satrancın mubah sayılması için dört şartın mevcut olması gerekir. Bunlar:

1. Satranç oynayanlar, oyuna dalmak suretiyle namazın gecikmesine meydan vermemelidir.

2. Satranç, kumara yol açacak şekilde para ve benzeri bir menfaat karşılığında oynanmamalı, yani kazanan ve kaybeden bir şey alma şartını koşmamalıdır.

3. Oynayanlar, oyun esnasında dillerini kötü sözlerden yalan, gıybet ve küfürden sakındırmalıdır.

4. Satranca alışan kimseler, ondan vaz geçemeyecek kadar müptelâ olmamalıdır.

Şu halde, bu görüşe göre, ölçüyü kaçırmamak, ibadetlere mâni olmamak ve günahlara vesile kılınmamak şartıyla, satranç oynanabilir. Fakat oynamamak daha güzeldir.[8]

2) Çocuk zeka oyunlarında bulunan zarlar haram mı çünkü birçok oyunda zar var mesela kızma birader gibi..

Bu zarlar, çocukların zeka gelişimi için faydalı ise, sıkıntı olmaz. Fakat böyle bir durum söz konusu değilse, gelecekte aynı zamanda kumar malzemesi olan bu materyaller çocukları yanlışa sevk edebilir; uzak tutulması uygun olur.

---

[7] İbn Mace, Sünen, H. No: 3242 (Mektebetu Şamile)

[8] Konu basıma hazırlanan Fetava II kitabımızda detaylıca ele alınmıştır.

3) Çizgi film için insan ve hayvan resmi çizilebilir mi; Namaz kılınan odada resim bulundurmak caiz midir?

Yasak olan resimler, canlı hayvan ve insan resimleridir. Bu hususta şiddetli yasak ifade eden hadis-i şerifler vardır. Fakat tabiat manzaraları, ihtiyaç için resim çektirilmesi, küçük kızların oynamaları için oyuncak resimler, baş veya göbekten itibaren yukarı tarafın resmi gibi resimler caiz olur. Çünkü böyle bir mahlûkun hayat sahibi olup yaşaması mümkün değildir. Bundan anlaşılıyor ki; tapu, nüfus cüzdanı, pasaport ve diğer muameleler için lüzumlu olan vesikalık fotoğraf ile dış ve iç organların filmlerinin çekilmesinde hiçbir beis yoktur. Ahlaki ve dini yönüyle İslamiyet'e aykırı olmayan çizimler yasak kapsamına girmez. Bunun gibi bilgisayar veya başka teknik metotlarla çizilenlerin de aynı şekilde değerlendirilebileceğini düşünüyoruz. Resimle ilgili yasağın üç boyutlu, kabartmalı veya İslam'a aykırı olanlarla ilgili olduğunu söylemek mümkündür.

Namaz kılınan odada fotoğraf bulundurmaya gelince, şunları ifade etmek mümkündür. Resimler kıble cihetinde olursa, şiddetle mekruh olur. Yanda ise mekruh azalır, arkada ise daha da azalmış olur. Böyle resimler ya indirilmeli, yahut da üzeri örtülerek namaza durulmalıdır. Boy resimlerini kapalı bir yerde tutmak, ancak gerektiğinde görülecek halde muhafaza etmekte beis yoktur. Kâğıt paralarla nüfus cüzdanlarındaki vesikalık resimler de câizdir. Bunlar canlandığı farz edildiğinde yaşamayacak derecede küçük ve yarım olan resimlerdir. Ayrıca bazı müseccel şahısları tanımak için çekilen zaruri boy resimleri için de ruhsat vardır. Bunlar ihtiyaç resimleridir. Allah en iyisini bilir.

Mehmet Hulusi Ünye